

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-166.2026.22>

УДК 378.091.322 - 051:78

Хижна Ольга Петрівна,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри музичного мистецтва

Мукачівського державного університету

<https://orcid.org/0000-0002-8740-2533>

e-mail: khyzhna@gmail.com

Шпіца-Павлюк Роксолана,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедра початкової освіти

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

<https://orcid.org/0000-0002-9354-0641>

e-mail: r.shpitsa@kubg.edu.ua

РОЗВИТОК АВТОРСЬКИХ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ В УКРАЇНІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТРУННИКІВ

У статті досліджується розвиток авторських мистецьких шкіл в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття як важливого чинника формування виконавської майстерності струнників. Розглянуто процес становлення та функціонування провідних українських виконавсько-педагогічних шкіл, які сформувалися на основі індивідуальних творчих концепцій видатних музикантів і педагогів. Особлива увага приділяється ролі таких визначних постатей, як П. Столярський, Д. Ойстрах, Б. Которович, М. Которович, О. Рівняк, Б. Півненко та ін., чия педагогічна діяльність суттєво вплинула на розвиток національного струнного виконавства та професійної музичної освіти в Україні.

У дослідженні показано, що авторські мистецькі школи стали не лише осередками професійної підготовки музикантів, а й важливими центрами збереження культурних і виконавських традицій. Визначено, що індивідуальний стиль викладання, власна система технічної підготовки, художньо-інтерпретаційні принципи та особлива увага до розвитку творчої індивідуальності учнів стали визначальними чинниками професійного становлення молодих виконавців. Проаналізовано особливості педагогічних методик, спрямованих на розвиток технічної досконалості, музичного мислення, сценічної культури та виконавської свободи струнників.

Наголошено, що діяльність авторських мистецьких шкіл сприяла формуванню високих стандартів виконавської майстерності, підготовці лауреатів міжнародних конкурсів та інтеграції української музичної культури у світовий мистецький простір. Водночас підкреслено значення спадкоємності педагогічних традицій і творчого діалогу між поколіннями музикантів. Зроблено висновок, що авторські мистецькі школи є важливим чинником розвитку української музичної освіти та вагомим складовим елементом формування професійної компетентності й художньої індивідуальності сучасних струнників.

Ключові слова: авторська мистецька школа, струнне виконавство, виконавська майстерність, українська музична культура, педагогіка.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття став важливим етапом розвитку української музичної культури, що характеризується активним переосмисленням традицій професійної музичної освіти та пошуком нових

моделей підготовки виконавців [5]. У цей період особливого значення набувають авторські мистецькі школи, сформовані навколо діяльності видатних педагогів і виконавців, які через власні методичні підходи, естетичні принципи та виконавський досвід створюють унікальні педагогічні системи. Саме такі школи стають важливим середовищем формування професійної майстерності музикантів, зокрема виконавців на струнно-смичкових інструментах.

Авторська мистецька школа у сучасному музикознавстві розглядається не лише як педагогічна практика окремого викладача, а як цілісна система художніх і професійних орієнтирів, що передається від викладача до учнів та розвивається у подальших поколіннях музикантів. У структурі такої школи формуються характерні принципи роботи над звуком, технікою, інтерпретацією музичного тексту та сценічною культурою виконавця. Водночас вона виступає важливим механізмом збереження і трансляції традицій національної виконавської культури.

Формування українських виконавських традицій значною мірою пов'язане з діяльністю видатних педагогів ХХ століття, зокрема П. Столярського, Д. Ойстраха, В. Стеценка, чия педагогічна спадщина стала основою для подальшого розвитку скрипкової школи у різних музичних центрах. На межі ХХ–ХХІ століть ці традиції отримали нове осмислення у творчості представників наступного покоління музикантів, серед яких важливе місце посідають такі постаті, як Б. Которович, О. Криса, Б. Півненко, М. Которович, Я. Рівняк, О. Рівняк, О. Пархоменко, І. Андрієвський. Їхня педагогічна та виконавська діяльність сприяла формуванню авторських мистецьких шкіл, що відіграли значну роль у становленні нових поколінь українських скрипалів. Завдяки системі індивідуального наставництва, активній концертній практиці та участі у міжнародному музичному процесі вони сприяють формуванню цілісної творчої особистості музиканта, що поєднує високий рівень технічної підготовки з глибоким художнім мисленням.

Проблеми навчання гри на скрипці та загальні підходи до формування виконавської майстерності досліджувалися у працях Б. Которовича, В. Стеценка та З. Ядловської, де аналізуються основні принципи музично-педагогічного процесу та методики навчання. Значна частина наукових робіт приділена детальному розгляду організації навчального процесу у класі скрипки, зокрема у вищих музичних закладах, що відображено у працях Ю. Волощука, О. Горохова та В. Козіна. Питання методичної підготовки учнів у мистецьких школах, особливостей формування техніки та виконавських навичок у молодших категорій розглядають Е. Губенко, Т. Єзерська, В. Зельдіс, О. Пархоменко, Н. Плахцінська, О. Станко та Л. Старюк. Дослідження О. Андрейко присвячені не лише формуванню виконавської культури скрипаля у вищих мистецьких навчальних закладах, а й удосконаленню технічного апарату музиканта-інструменталіста. Вивченням розвитку скрипкових традицій займалися С. Кучеренко, Я. Калиниченко.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення ролі

авторських мистецьких шкіл у розвитку сучасного українського виконавського мистецтва та їхнього впливу на становлення професійної майстерності виконавців-струнників.

Метою статті є аналіз процесу розвитку авторських мистецьких шкіл в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття та визначення їхньої ролі як ресурсу становлення виконавців-струнників у контексті сучасної музично-педагогічної практики.

Не можемо не наголосити на тому, що становлення української школи струнного виконавства відбувалося протягом ХІХ–ХХ століть у тісному взаємозв'язку з європейськими музичними традиціями. Вагомий вплив на її формування мали виконавські та педагогічні принципи провідних центральноєвропейських скрипкових шкіл. Але вже в другій половині ХХ століття в Україні сформувалися потужні осередки професійної музичної освіти, діяльність яких сприяла розвитку власних педагогічних традицій. До таких центрів належать: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Львівська національна музична академія імені М. Лисенка, Одеська національна музична академія імені А. Нежданової, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. У межах цих навчальних закладів працювали видатні виконавці та педагоги, діяльність яких сприяла формуванню оригінальних педагогічних концепцій, що згодом набули ознак авторських мистецьких шкіл. Зазначаємо, що авторські мистецькі школи у сфері струнно-смичкового виконавства мають низку характерних особливостей, які визначають їхню педагогічну ефективність. Їх подано у таблиці 1

Таблиця 1.

Особливості авторських мистецьких шкіл

1	Індивідуалізація освітнього процесу	Орієнтація на індивідуальні здібності та творчий потенціал студента. Педагог вибудовує індивідуальну траєкторію розвитку виконавця, враховуючи його технічні можливості, психологічні особливості та художні схильності.
2	Поєднання технічної та художньої підготовки	Технічна майстерність розглядається не як самоціль, а як засіб реалізації художнього задуму. Робота над технікою інструментальної гри поєднується з формуванням глибокого розуміння музичного змісту твору.
3	Формування інтерпретаційного мислення.	Важливим завданням навчального процесу є розвиток здатності студента до самостійного художнього осмислення музичного тексту. Майбутній виконавець набуває навичок інтерпретації, враховуючи стильову специфіку музики, історичний контекст та авторський задум.
4	Педагогічна спадкоємність	Передача професійного досвіду між поколіннями музикантів. Учні видатних педагогів продовжують розвивати їхні методичні принципи, адаптуючи їх до нових культурних і освітніх умов.

У контексті вивчення зазначеної педагогічної проблеми, доцільним є звернення до постатей видатних виконавців і педагогів, діяльність яких відіграла визначальну роль у становленні відповідних мистецьких шкіл. Їхній творчий доробок та багаторічна педагогічна практика стали основою для формування індивідуальних методичних підходів, що з часом набули характерних рис авторських педагогічних шкіл. Дослідження професійного внеску цих митців дає можливість глибше осмислити закономірності розвитку української школи струнного виконавства та специфіку передачі виконавського досвіду в системі «учитель – учень».

Постать П. Столярського посідає особливе місце в історії інструментального виконавства ХХ століття. Саме він заклав підвалини однієї з найвпливовіших скрипкових педагогічних систем, що суттєво вплинула на формування виконавської культури не лише в Україні, а й у світовому музичному просторі. Його діяльність стала прикладом того, як творча енергія особистості може трансформувати освітню модель і започаткувати самостійну мистецьку традицію.

Працюючи в Одесі, П. Столярському вдалося сформувати унікальну систему ранньої професійної підготовки скрипалів. Кульмінацією його педагогічної діяльності стало створення спеціалізованого навчального закладу – нині це Одеська спеціалізована музична школа-інтернат імені П. Столярського, що стала першою інституцією подібного типу на теренах Східної Європи. Вона поєднувала загальноосвітню підготовку з інтенсивним індивідуальним навчанням з фаху, закладаючи модель безперервної мистецької освіти.

«У наші дні школа – це один з провідних навчальних закладів не лише в Одеському регіоні, але й в усій Україні. Розвиваючи традиції старої школи, в ній працюють педагоги, які творчо успадкували традиції перших вчителів. У школі навчаються не тільки діти, які живуть в Одесі. Значна частина учнів з різних областей та регіонів України. Для них при школі відкрито інтернат, який має своє спеціальне приміщення з власним персоналом, вихователями, лікарями. Будні закладу – це уроки, щоденні заняття на інструментах, гра в камерному ансамблі, академічні, святкові або класні концерти. Учні беруть активну участь у різних конкурсах, як місцевих, так і всеукраїнських, міжнародних. Кілька разів на рік у Великому залі Одеської філармонії проводяться концерти «Спадкоємці П. С. Столярського», на яких юні таланти виступають у супроводі камерного оркестру» [1].

Мистецька школа П. Столярського ґрунтувалася на кількох ключових принципах. Передусім – це ранній початок професійного навчання. «Так, він вважав оптимальним віком для початку занять 3-5 років, коли м'які кісточки краще звикають до інструменту. Одним із найважливіших компонентів виховання музиканта професор вважав ансамблеву гру, а найважливішим – регулярні виступи перед публікою, хай і не найвибагливішою. Учні П. Столярського згадують: задовго до отримання «бажаної» скрипки проходили етапи знайомства з педагогом, вивчення нотної грамоти, розвитку

слуху. Потім їм «милостиво дозволялося» взяти в руки інструмент, але П. Столярський завбачливо не натирав смичок каніфоллю, тому юні генії грали... без звуку (це робилося для того, щоб не травмувати вуха та душі дітей скрипом, що видається ще невмілими ручками). Лише переконавшись у правильності постановки рук, маестро «давав добро» на справжню гру, і то під невсипущим контролем дорослих» [2].

Особливістю школи П. Столярського стало поєднання суворої технічної дисципліни з формуванням артистичної свободи. Він прагнув виховати не просто вправного інструменталіста, а музиканта зі сформованим художнім смаком та індивідуальним стилем. Ефективність цієї системи підтверджується постатями його учнів. Серед них – Д. Ойстрах, Н. Мільштейн, Б. Гольдштейн. Їхній міжнародний успіх засвідчив універсальність та художню повноцінність авторської методики. Через своїх учнів ця школа поширилася далеко за межі Одеси, сформувавши потужну скрипкову традицію другої половини ХХ століття.

У контексті дослідження мистецьких шкіл кінця ХХ – початку ХХІ століття діяльність П. Столярського має принципове значення. Його педагогічна система стала основою для подальших трансформацій скрипкової методики, зокрема в творчості Д. Ойстраха та його послідовників.

Д. Ойстрах – виконавець світового рівня та педагог, чия діяльність сприяла формуванню потужної виконавсько-педагогічної традиції другої половини ХХ століття. Вийшовши з одеської школи П. Столярського, Д. Ойстрах не лише продовжив її традиції, а й істотно трансформував їх відповідно до нових художніх і професійних вимог часу.

На відміну від П. Столярського, чия методика була зорієнтована на ранню підготовку й технічну дисципліну, педагогічна система Д. Ойстраха формувалася вже в умовах зрілої академічної традиції. Він вибудував модель викладання, у центрі якої перебувала художня інтерпретація та інтелектуальне осмислення музичного тексту.

Однією з ключових засад його школи стала концепція «співучого звучання» скрипки. Д. Ойстрах приділяв особливу увагу якості тону, пластичності фразування та інтонаційній виразності. Звук розглядався не лише як акустичний результат технічних дій, а як носій емоційного й смислового наповнення. У педагогічній практиці це виявлялося в детальній роботі над штрихами, нюансуванням, динамічною градацією та внутрішньою логікою музичної форми.

Водночас Д. Ойстрах наголошував на необхідності аналітичного підходу до партитури. Його учні працювали не лише над технічними труднощами, а й над розумінням стилю, історичного контексту та авторського задуму. Такий підхід формувал новий тип виконавця – музиканта-інтелектуала, здатного до самостійного художнього мислення.

Важливою рисою мистецької школи Д. Ойстраха стала індивідуалізація педагогічного процесу. Він не нав'язував учням власну манеру, а прагнув розкрити їхні природні можливості. Саме тому серед його вихованців можна

простежити стильову різноманітність, що, однак, об'єднується спільними принципами звукової культури та художньої відповідальності.

Учні Д. Ойстраха складають важливу частину спадкоємності його виконавської школи та педагогічної традиції. Серед українських музикантів, які навчалися безпосередньо у нього або перебували під впливом його методики, варто виділити І. Ойстраха, який продовжив традицію свого батька як виконавець та педагог, а також Н. Гутман, відому віолончелістку, чії майстерність та педагогічна діяльність тісно пов'язані з українською музичною школою. Серед зарубіжних учнів, які пройшли підготовку за методикою Д. Ойстраха, особливо відзначають Г. Кремера (Латвія) та Е. Верхей (Нідерланди), чії міжнародні кар'єри стали яскравим прикладом успішного втілення принципів одеської скрипкової школи у глобальному контексті. Ці виконавці не лише продовжили традиції Д. Ойстраха у сценічній практиці, а й активно впливали на розвиток педагогічних моделей у своїх країнах, демонструючи, як методика великого скрипаля стала чинником формування високого рівня виконавської майстерності наступних поколінь музикантів.

У контексті дослідження мистецьких шкіл зазначеного періоду діяльність Д. Ойстраха є показовою з кількох причин. По-перше, його педагогічна система продемонструвала перехід від суто технічного вдосконалення до цілісної інтерпретаційної концепції. По-друге, вона сприяла формуванню педагогів нового типу – виконавців, здатних передавати не лише професійні навички, а й художню філософію музики. По-третє, через спадкоємність поколінь ця школа зберегла актуальність і в сучасному освітньому просторі.

Одним із засновників сучасної української скрипкової школи став Б. Которович. Він поєднував у своїй діяльності багатий виконавський досвід з глибоким педагогічним баченням. Б. Которович продовжував традиції української скрипкової школи, розпочаті П. Столярським і Д. Ойстрахом, водночас формуючи власну методику навчання. Основні принципи його мистецької школи включали індивідуалізацію занять, підвищену увагу до стилістичної точності та розвиток артистичності у кожного учня. Особливу увагу він приділяв поєднанню технічної підготовки з раннім сценічним досвідом, що давало можливість виховати не лише технічно досконалого виконавця, а й музиканта-артиста.

Важливою складовою його педагогічної діяльності була організація конкурсів та майстер-класів для юних скрипалів, зокрема міжнародних конкурсів у Харкові. Завдяки цим заходам учні мали змогу отримати професійний досвід виступів, оцінку від провідних музикантів та стимул до подальшого вдосконалення майстерності. Ця практика не лише підвищувала рівень підготовки окремих виконавців, а й формувала **систему професійної взаємодії між педагогами та учнями**, створюючи умови для поширення методики і стандартів Б. Которовича у різних музичних школах України.

Серед учнів Б. Которовича – українські скрипалі, які стали відомими педагогами та виконавцями на національному та міжнародному рівні. Завдяки цій спадкоємності його педагогічна школа фактично стала середовищем

розвитку українського скрипкового мистецтва другої половини ХХ століття, що поєднувало академічну точність, сценічну культуру та індивідуальний підхід до розвитку творчого потенціалу кожного студента. Таким чином, діяльність Б. Которовича є яскравим прикладом того, як педагогічна система конкретної особистості формує не лише учнів, а й цілу традицію виконавства, яка впливає на розвиток музичної культури в масштабі держави.

У 2021 році в Україні було започатковано Міжнародний фестиваль-конкурс «MAESTRO-Fest. Богодар Которович», присвячений 80-річчю від дня народження маестро, який об'єднав виконавців на струнно-смичкових інструментах із різних країн. У відборі на перший тур конкурсу взяли участь близько 100 молодих скрипалів з України, Німеччини, Австрії, Нідерландів, Латвії, Литви, Естонії, Румунії та Молдови, що свідчить про міжнародний резонанс та престиж проєкту. Мета фестивалю-конкурсу полягала у вшануванні пам'яті Б. Которовича та підтримці молодих виконавців, а також у популяризації української скрипкової традиції на світовій арені.

«Проєкт не тільки вшановує пам'ять видатного митця, він заснований на одному із принципів самого Богодара Антоновича – прагненні працювати з молоддю, знаходити та помічати талановитих музикантів і допомагати їм у їхньому професійному зростанні», – відзначила засновниця проєкту Є.Басалаєва [3].

Крім того, існує Всеукраїнський конкурс скрипалів імені Б. Которовича, організований Міністерством культури України, Національною музичною академією імені П. І. Чайковського, Всеукраїнською музичною спілкою та іншими мистецькими організаціями. Конкурс проводився у Києві та був орієнтований на молодих музикантів віком від 15 до 26 років, включаючи учнів середніх спеціалізованих музичних шкіл і студентів музичних закладів. У програмі змагань передбачено виконання як класичних творів Баха, Паганіні та Моцарта, так і українського композиторського репертуару, що сприяє формуванню широкого професійного кругозору молодих виконавців. Завданнями конкурсу є: «виявлення та підтримка молодих талановитих виконавців; створення умов для розкриття творчого потенціалу та підвищення рівня професійної майстерності обдарованих українських скрипалів; популяризація та розвиток національного скрипкового мистецтва; обмін та зміцнення культурних зв'язків між викладачами музичних навчальних закладів України» [4].

Участь у таких конкурсах та фестивалях має подвійне значення: з одного боку, вони сприяють підготовці самодостатніх музикантів із високим рівнем технічної та художньої майстерності, а з іншого – стають простором реалізації та популяризації педагогічної спадщини Б. Которовича. Сам маестро залишив після себе значну когорту учнів, серед яких такі музиканти, як О. Рівняк, К. Стеценко, М. Которович, Б. Півненко, Д. Ткаченко, К. Шарапов, Т. Яропуд, які продовжують розвивати скрипкову культуру в Україні та за її межами.

Особливе місце серед учнів і послідовників школи Б. Которовича займає його донька – М. Которович, яка не лише успадкувала високі художні

стандарту батька, а й розвинула власну професійну позицію у сфері скрипкового виконавства та педагогіки. Вихована у творчому середовищі, де домінували принципи індивідуалізації, музичної глибини та сценічної культури, Мирослава вже з ранніх років демонструвала високий рівень технічної майстерності та художньої зрілості, що відповідало естетиці скрипкової школи її батька.

Після завершення професійної освіти М. Которович поєднала активну концертну діяльність із педагогічною роботою, передаючи набуті знання й досвід новому поколінню виконавців. Її виконавський репертуар охоплює як класичні твори світової скрипкової літератури, так і сучасні композиції, що свідчить про гнучкість та широкий діапазон художніх впливів. Мирослава неодноразово виступала як солістка з оркестрами, брала участь у фестивалях та музичних проєктах, серед яких присвячені пам'яті видатних представників української виконавської школи, зокрема конкурсам і фестивалям імені Богодара Которовича.

У педагогічній діяльності М. Которович продовжує педагогічні ідеї, притаманні авторській школі батька: індивідуалізація занять, увага до нюансів звуку та інтонації, розвиток аналітичного підходу до музичного твору, а також поєднання технічної дисципліни з художньою свободою. Вона проводить майстер-класи, працює зі студентами середніх і вищих мистецьких навчальних закладів, бере участь у журі конкурсів, де її компетентність часто цінується як синтез традиційної школи виконавства та сучасних педагогічних підходів.

З початком повномасштабного вторгнення в Україну РФ Мирослава Которович переїхала до Вільнюса, де відкрила для себе новий етап творчої та педагогічної діяльності. У столиці Литви вона продовжує активну концертну практику, зокрема співпрацює з Литовським національним симфонічним оркестром, а також заснувала власну скрипкову школу при Міжнародній українській школі. Ця ініціатива стала для неї професійним викликом, адже раніше її педагогічна робота була пов'язана переважно з підготовленими студентами мистецької академії, тоді як у новому форматі вона працює з дітьми різного віку, часто розпочинаючи навчання з базового рівня. «Це був виклик – навчати дітей з нуля, причому різного віку, не лише малюків 6-7 років. Але я його прийняла з задоволенням і перемогла. У моїй скрипковій школі я сама собі творець. Як я побудую урок, залежить лише від мене і від потоку, який я вловлюю з дітьми». «Ми часто самі собі ставимо обмеження, думаючи, що дітям треба починати з примітиву. Мій досвід каже: ні, йдемо від найвищих зразків. Якщо не виходить, опускаємося, але перша спроба має бути з найвищої сходинки» – розповідає Мирослава в одному із інтерв'ю [7].

Свою діяльність М. Которович сприяє не лише збереженню традицій батька, а й їх органічному розвитку у сучасному музичному контексті. Вона входить до кола українських музикантів, які продовжують лінію національної виконавської школи, поєднуючи її з міжнародними стандартами та інноваційними підходами. Завдяки цьому її педагогічна практика стала важливою ланкою у формуванні нових поколінь скрипалів, що підтверджує

значення особистісного чинника у розвитку мистецьких шкіл України кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Вагоме місце у розвитку сучасної української скрипкової педагогіки посідає діяльність О. Рівняк – відомої української скрипальки, педагогині та представниці виконавської традиції, сформованої у творчому середовищі школи Б. Которовича. Як виконавиця вона поєднує високий рівень технічної майстерності з глибокою інтерпретаційною культурою, що сформувалася під впливом української та європейської скрипкових традицій. Її концертна діяльність охоплює сольні виступи в різних країнах світу, участь у камерних ансамблях і співпрацю з оркестрами.

Серед творчих здобутків О. Рівняк – перемоги на престижних конкурсах: I премія на національному конкурсі ім. М. Лисенка (1988), I премія на всесоюзному конкурсі скрипалів ім. Д. Ойстраха (1988) та Гран-прі на міжнародному конкурсі камерної музики ім. А. Русселя у Парижі (1990).

Педагогічна діяльність професора О. Рівняк, яка вже понад 30 років пов'язана з Національною музичною академією України імені П. І. Чайковського, де вона працює на кафедрі скрипки. За роки педагогічної роботи виховала понад сотню професійних скрипалів-солістів та оркестрантів, серед яких десятки призерів конкурсів. Зокрема: Міжнародного конкурсу імені П'єра Лантьє (Франція), Міжнародного конкурсу імені Неделкі Сімеоновой (Болгарія), Міжнародного конкурсу імені Еужена Коки (Молдова), Міжнародного конкурсу «ХХІ століття», Міжнародного конкурсу імені Миколи Лисенка та Міжнародного конкурсу імені Ежена Ізаї (Бельгія). Гастролювала в багатьох країнах світу: Німеччині, Італії, Японії, Туреччині, Польщі, Хорватії та Литві. Серед характерних рис мистецької школи О. Рівняк – системна робота над інтонаційною точністю, звуковидобуванням і стилістичною відповідністю виконання. У процесі навчання вона прагне виховати не лише технічно підготовленого виконавця, але й музиканта з розвиненим художнім світоглядом, здатного до творчого осмислення репертуару.

Підтвердженням результативності її педагогічної діяльності є успіхи її учнів, серед яких лауреати всеукраїнських та міжнародних конкурсів, активні учасники концертного життя та молоді викладачі музичних навчальних закладів. Випускники класу О. Рівняк продовжують навчання у провідних музичних академіях України та Європи, виступають як солісти й камерні музиканти, беруть участь у міжнародних фестивалях та конкурсах. Як говорить О. Рівняк: «Робота з молоддю дуже складна, час просто пролітає, адже займатись треба не за розкладом, а скільки потрібно. Я дуже задоволена тим, що мої учні працюють у кращих оркестрах України. Думаю, що для музиканта в житті головне – донести до слухача те, про що він хоче сказати своєю грою» [6].

Вагомий внесок у розвиток сучасної української скрипкової педагогіки зробили й інші визначні виконавці та педагоги, діяльність яких сприяла формуванню та подальшому розвитку авторських мистецьких традицій у галузі струнно-смичкового виконавства. Серед них особливе місце посідає О. Криса

– видатний український скрипаль світового рівня, представник виконавської школи Д. Ойстраха. Його концертна та педагогічна діяльність стала важливим чинником популяризації українських скрипкових традицій у міжнародному культурному середовищі. Працюючи у провідних музичних академіях Європи та США, музикант сформував власну педагогічну концепцію, що ґрунтується на поєднанні високих технічних вимог до виконавця, аналітичного осмислення музичного тексту та стилістично виваженого трактування художнього образу.

Помітний вплив на розвиток сучасної української виконавської культури здійснює також Б. Півненко – відома скрипалька, солістка та педагог, діяльність якої пов'язана з Національною музичною академією України імені П. І. Чайковського. В її творчій практиці поєднуються концертна діяльність, педагогічна робота та активна популяризація української музики. Значну увагу виконавиця приділяє інтерпретації творів сучасних композиторів, сприяючи розширенню репертуару скрипкового мистецтва та формуванню інтересу до національної музичної спадщини. У педагогічній діяльності вона зосереджується на розвитку творчої індивідуальності молодих музикантів та формуванні їхнього художнього мислення.

Серед представників молодшого покоління виконавців важливо відзначити Д. Ткаченка – лауреата численних міжнародних конкурсів, який активно репрезентує українську скрипкову школу у світовому мистецькому просторі. Його діяльність охоплює як концертну практику, так і педагогічну роботу, зокрема проведення майстер-класів у різних країнах Європи. Така діяльність сприяє поширенню традицій українського скрипкового виконавства та їх інтеграції у сучасний міжнародний культурний контекст.

Важливе місце у сучасному музичному середовищі займає також К. Шарапов, який поєднує концертну діяльність із педагогічною практикою та участю у міжнародних мистецьких проєктах. Його творча та освітня діяльність спрямована на популяризацію української виконавської школи серед молодих музикантів та розширення можливостей професійного зростання нового покоління скрипалів.

Таким чином, діяльність зазначених музикантів засвідчує безперервність розвитку української скрипкової традиції, у межах якої кожне нове покоління виконавців не лише зберігає педагогічні засади попередників, а й творчо переосмислює їх відповідно до сучасних художніх і освітніх тенденцій.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок із напряду. Аналіз розвитку авторських мистецьких шкіл в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття дозволяє виділити ключові аспекти, що визначають становлення високопрофесійних виконавців-струнників. Авторські школи, засновані видатними педагогами та музикантами, такими як П. Столярський, Д. Ойстрах, Б. Которович та інші стали середовищами передачі унікальних педагогічних концепцій. Завдяки власним методикам та гармонійному поєднанню технічної та художньої підготовки, педагоги формували комплексні професійні компетенції та художній світогляд майбутніх музикантів.

Важливою складовою є те, що педагогічна майстерність конкретної

особистості визначає розвиток виконавської традиції і створює авторський стиль навчання. Індивідуальні підходи, технічні вправи, робота над інтерпретацією та сценічною культурою формують унікальний професійний профіль учня, а одночасно стимулюють безперервний розвиток самого викладача. Такий персоналізований підхід забезпечує не лише високий рівень технічної підготовки, а й розвиток творчого мислення та музичної інтуїції, що є ключовим чинником формування виконавця-струнника.

Діяльність педагогів і їхніх авторських шкіл також сприяє інтеграції українського скрипкового виконавства у міжнародний мистецький простір. Участь учнів і викладачів у конкурсах, фестивалях та майстер-класах за кордоном забезпечує оновлення виконавських підходів, розширення художнього світогляду і підвищення рівня національної школи.

Наукові дослідження проблем формування виконавської майстерності підтверджують, що авторські школи, створені видатними особистостями, залишаються значущим ресурсом для підготовки високопрофесійних музикантів і педагогів, збереження та розвитку національної традиції гри на струнних інструментах. Ці школи демонструють, що особистість педагога є визначальним чинником становлення виконавця, а системне вивчення педагогічних методик і традицій сприяє підвищенню ефективності музичної освіти в Україні.

Використана література:

1. Андрейко О. І. Виконавська культура скрипала: теорія та методика формування. Львів : Галицька видавнича спілка, 2013.
2. Дряпика В. І. Аксиологічний аспект професійно-педагогічної підготовки вчителя музики. Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2003. № 2. С. 9–11.
3. Школа Столярського : Історія та сучасність. [Електронний ресурс]. Одеська середня спеціалізована музична школа-інтернат імені професора П. С. Столярського. URL : <https://stolyarskogo-school.blogspot.com/p/blog-page.htm>
4. Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції. Мукачево : МДУ, 2022. 185 с.
5. Andreiko O., Savchenko R., Vasilenko L., Khizhna O., Savchenko Y. Creative cooperation of subjects of the educational process in the context of musical activity. Journal of History Culture and Art Research. 2019. Vol. 8(1). P. 93–99.
6. Проект «MAESTRO-Fest. Богодар Которович [Електронний ресурс] URL : <https://www.kyiv-classic.com.ua/maestro-bohodar-kotorovych/proekt-maestro-fest/>
7. Всеукраїнський конкурс скрипалів імені Богодара Которовича [Електронний ресурс] URL : https://vere.fund/en/competitions/vseukrayinskyj-konkurs-skrypaliv-imeni-bogodara-kotorovycha/?utm_source=com.
8. Головатенко О. Мирослава Которович: Музика, яка зцілює та об'єднує литовців і українців. Українська хвиля, LRT.lt. URL : <https://www.lrt.lt/ua/novini/1263/2604843/miroslava-kotorovich-muzika-i-aka-ztsiliuie-ta-ob-iednuie-litovtsiv-i-ukrayintsiv?srsId=AfmBOoqYAJeQ8e5Hs7dKPIKy3zGCvcZBONnl7w96jczFW9fvJ2FDD1uO>.
9. Маліченко М. Перша скрипка Національної філармонії. Україна молода. URL : <https://umoloda.kyiv.ua/number/1593/164/56092>

References:

1. Andreiko O. I. (2013). Vykonavcha kultura skrypalya: teoriia ta metodyka formuvannia [Performing culture of a violinist: theory and methodology of formation]. Lviv : Halytska vydavnycha spilka [in Ukrainian].
2. Dryapika V. I. (2003). Aksiolohichniy aspekt profesiino-pedahohichnoi pidhotovky vchytelia muzyky [Axiological aspect of professional-pedagogical training of a music teacher]. Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky. № 2. S. 9–11 [in Ukrainian].
3. Shkola Stolyarskoho: Istoriia ta suchasnist [Stolyarsky School: History and modernity]. Odeska serednia spetsializovana muzychna shkola-internat imeni profesora P. S. Stolyarskoho. URL : <https://stolyarskogo-school.blogspot.com/p/blog-page.htm> [in Ukrainian].
4. Mystetska osvita v yevropeiskomu sotsiokulturnomu prostori XXI stolittia [Art education in the European socio-cultural space of the 21st century] : zbirnyk materialiv V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii. Mukachevo : MDU, 2022. 185 s. [in Ukrainian].
5. Andreiko O., Savchenko R., Vasylenko L., Khizhna O., Savchenko Y. (2019). Creative cooperation of subjects of the educational process in the context of musical activity. Journal of History Culture and Art Research. Vol. 8(1). P. 93–99 [in English].
6. Proiekt “MAESTRO-Fest. Bohodar Kotorovych” [Project “MAESTRO-Fest. Bohodar Kotorovych”]. URL : <https://www.kyiv-clasic.com.ua/maestro-bohodar-kotorovych/proekt-maestro-fest/> [in Ukrainian].
7. Vseukrainskyi konkurs skrypalyv imeni Bohodara Kotorovycha [All-Ukrainian Violin Competition named after Bohodar Kotorovych]. URL : https://vere.fund/en/competitions/vseukrainskyj-konkurs-skrypalyv-imeni-bogodara-kotorovycha/?utm_source=com [in Ukrainian].
8. Holovatenko O. (2023). Myroslava Kotorovych: Muzyka, яка ztsiliuie ta obiednuie lytovtsiv i ukrainsiv [Myroslava Kotorovych: Music that heals and unites Lithuanians and Ukrainians]. Ukrainska khvyliia, LRT.lt. URL : <https://www.lrt.lt/ua/novini/1263/2604843/miroslava-kotorovych-muzika-iaka-ztsiliuie-ta-ob-iednuie-litovtsiv-i-ukrayintsiv?srltid=AfmBOoqYAJeQ8e5Hs7dKPIKy3zGCvcZBONnl7w96jczFW9fvJ2FDD1uO> [in Ukrainian].
9. Malichenko M. (n.d.). Persha skrypka Natsionalnoi filharmonii [First violin of the National Philharmonic]. Ukraina moloda. URL : <https://umoloda.kyiv.ua/number/1593/164/56092> [in Ukrainian].

O. Khizhna, R. Shpitsa-Pavliuk. The development of author's art schools in Ukraine in the late 20th – early 21st centuries as an important factor in the formation of the performing skills of string players.

The article examines the development of авторські мистецькі школи (authorial artistic schools) in Ukraine during the late 20th and early 21st centuries as an important factor in the formation of string performers' artistic and technical mastery. The study explores the emergence and functioning of leading Ukrainian performance and pedagogical schools that were shaped on the basis of individual creative concepts developed by outstanding musicians and educators. Special attention is given to the contribution of prominent figures such as P. Stolyarsky, D. Oistrakh, B. Kotorovych, M. Kotorovych, O. Rivniak, B. Pivnenko, and others, whose pedagogical activity significantly influenced the development of national string performance traditions and professional music education in Ukraine.

The research demonstrates that authorial artistic schools have functioned not only as centers of professional musical training but also as important institutions for preserving and developing cultural and performance traditions. It is shown that an individual teaching style, a unique system of technical training, artistic and interpretative principles, and a strong emphasis on the development of students' creative individuality became key factors in the professional formation of young musicians. The study analyzes pedagogical methods aimed at developing technical mastery, musical thinking, stage culture, and performance freedom of string players.

It is emphasized that the activity of authorial artistic schools contributed to the establishment of high standards of performance excellence, the training of international competition laureates, and the integration of Ukrainian musical culture into the global artistic space. At the same time, the

importance of continuity in pedagogical traditions and creative dialogue between generations of musicians is highlighted. The conclusion is drawn that authorial artistic schools represent a significant factor in the development of Ukrainian music education and an essential component in shaping the professional competence and artistic individuality of contemporary string performers.

Keywords: *authorial art school, string performance, performing skills, Ukrainian musical culture, pedagogy.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 10.02.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 01.03.2026

Дата публікації: 19.03.2026